

OVERDRACHTSLIEFDE

Marc HEBBRECHT, psychiater-psychoanalyticus

Belgische Vereniging voor Psychoanalyse

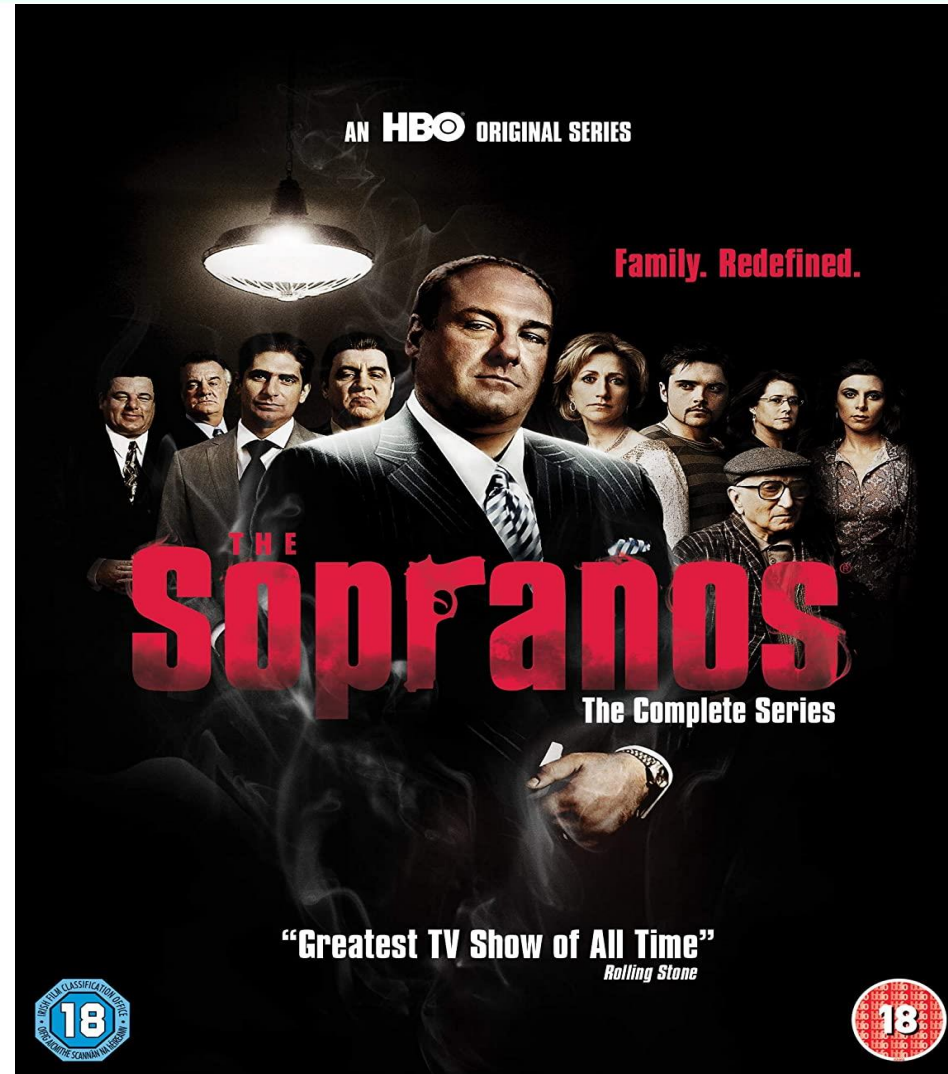
Summer-University Psychoanalyse Amsterdam, 8 juli 2021

Overdrachtsliefde in films en TV-series

- *THE SOPRANOS* (David Chase, HBO 1999-2007)
- *A DANGEROUS METHOD* (David Cronenberg, 2011)
- *IN TREATMENT* (Hagai Levi, HBO 2010)

The Sopranos

Dr. Jennifer Melfi vs Tony Soprano

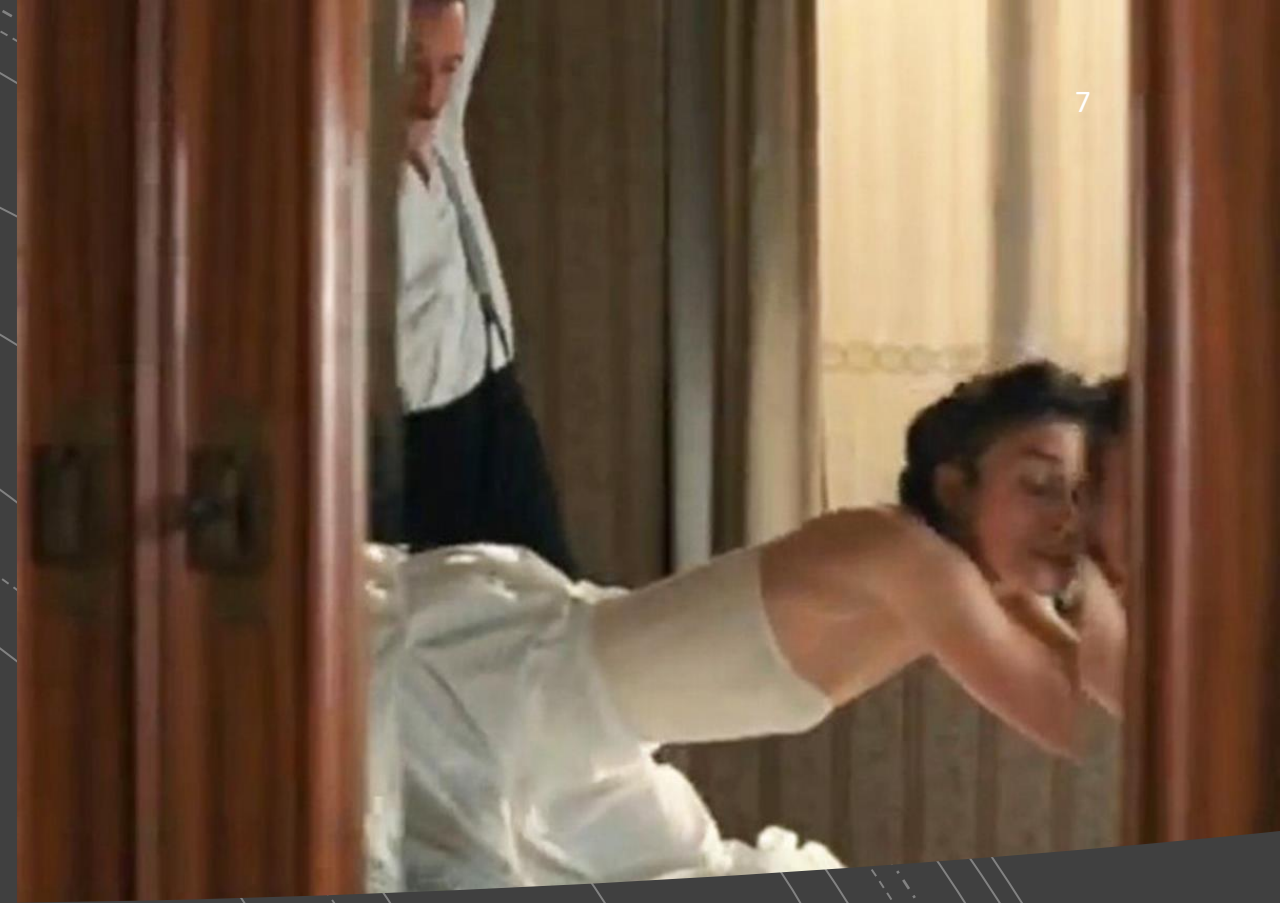
A dangerous method

*A dangerous
method*

19/07/2021

De liefdesrelatie tussen Jung en Sabina Spielrein

- In plaats van analyse: bevredigen van seksueel masochisme

Erotische tegenoverdracht: de therapeut wordt verliefd op de patiënte

- De therapeut wil de patiënt snel, intensief in behandeling nemen en houdt weinig rekening met indicatiecriteria.
- De patiënte wordt als uitzonderlijk beleefd.
- Moeite om te zwijgen over de patiënte buiten de sessies (analytische incontinentie).
- De patiënte komt graag naar de sessies, beleeft er plezier aan, brengt boeiend materiaal.
- De therapeut voelt zich actief en creatief; inzichten en duidingen komen als van zelf.
- De patiënt wordt beleefd als een muze, een droomvrouw.
- De therapeut voelt zich als een held en redder.
- De analyse wordt een epifanie.
- De therapeut voelt zich betoverd, hij durft de romantische illusie niet te bespreken en te verbreken.
- Het proces ligt stil: het zoeken naar de waarheid over zichzelf en de ander houdt op.

IN TREATMENT (2008)

Overdrachtsliefde SU Amsterdam, 8 juli 2021

In Treatment is een Amerikaanse televisieserie die in 2008 van start ging. Het is volledig gebaseerd op de Israëliische tv-serie Be Tipul.

19/07/2021

9

In Treatment gaat over een psychotherapeut, Paul (Gabriel Byrne), die elke week 4 vaste patiënten heeft die hun dagelijkse problemen aan hem vertellen. Zoals een vrouw met een ernstige angststoornis. Paul leest en voor elke van hen krijgt. Zijn eigen

Laura Hill in behandeling bij Paul Weston

<https://youtu.be/ULmiWCvJl8Y>

De casus

- Laura Hill: 30 jaar, anesthesist
- Paul Weston: 50 jaar, psychotherapeut
- Therapie loopt een jaar aan wekelijkse frequentie
- De therapeut is mat, uitgeblust, gelaten. Heeft zelf relatieproblemen. Zijn vrouw vertrekt met haar minnaar naar Rome. Hij zal de kinderen opvangen.
- Paul gaat zelf in begeleiding bij Gina, een oudere psychiater.

Het probleem van Laura Hill

- Ze kan niet beslissen of ze een vaste relatie wil aangaan met haar vriend Andrew.
- De crisis van de jonge dertiger.
- Bang om moeder te worden: het wilde dier zal gekooid worden.
- Promiscuïteit: seks met andere mannen, one-nightstands, o.i.v. alcohol.
- Emotionele labiliteit, impulsiviteit.
- Dissociatieve symptomen en romantisch fantaseren → disfunctioneren op het werk → dreigende beroepsfout!

Laura in therapie

- Ze ontwikkelt een vurige overdrachtsliefde naar Paul.
- Paul stelt grenzen.
- Zij ageert en flirt met Alex, een andere patiënt van Paul.
- Projectieve identificatie van Laura wordt niet adequaat opgevangen door Paul: er ontstaat grensvervaging.
- Optreden van enactments.
- De therapie wordt beëindigd. Paul zoekt haar op na de therapie (beroepsfout).
- Paul bespreekt dit met zijn leertherapeut.

Beschouwingen bij de overdrachtsliefde van Laura

- Ze is weinig introspectief en blijft aan de oppervlakte.
- Ze valt herhaaldelijk en voortdurend het kader aan.
- De overdrachtsliefde is een hardnekkige weerstand en staat het analytisch proces in de weg.
- Ze keert de rollen om en analyseert haar therapeut: ze confronteert hem met iets dood in hem.
- Laura kan moeilijk depressieve gevoelens dragen en plaatst ze in haar therapeut. Er ontstaat een manische afweer met seksualiseren van de relatie.
- Ze is gericht op onmiddellijke behoeftebevrediging en is zich niet bewust van haar agressieve manoeuvres.

Hoe is dit te begrijpen vanuit haar geschiedenis?

- Ze heeft niet gerouwd na de dood van haar moeder.
- Na de dood van moeder is vader ernstig depressief geworden.
- Ze kon de doodse sfeer na het overlijden van moeder niet verdragen.
- Ze heeft de man van het koppel dat haar heeft opgevangen verleid en is met hem een seksuele relatie begonnen.
- De dwang om een depressieve man op te beuren wordt in de therapeutische relatie herhaald.
- Ze neemt wraak op de oudere man die van haar kwetsbare situatie misbruik heeft gemaakt. De herhaling van een slachtoffer-daderdynamiek met omkering van de rollen.
- De therapeutische relatie is een parasitaire relatie geworden.
- Mogelijks is er een vroeg affectief tekort en een borderline-dynamiek.

FREUD, 1915: pagina 434-447.

SIGMUND
FREUD
WERKEN

6

1912-1915

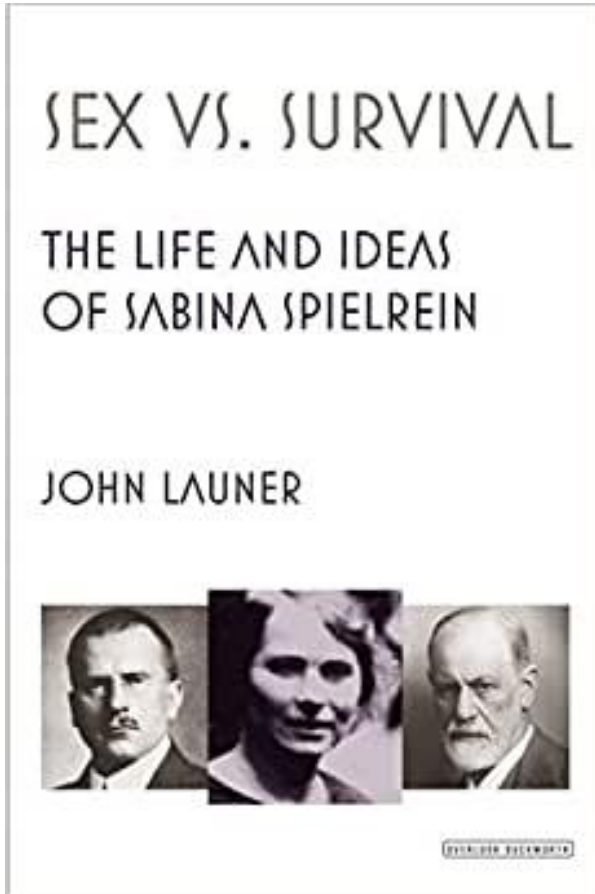
BOOM

Bemerkungen über die Übertragungsliebe (Freud, 1915)

- Overdrachtsliefde wordt afgedwongen door de analytische situatie.
- Het aanknopen van een liefdesrelatie met een patiënt is een fout.
- Dit is tegenoverdracht.
- Belang van discretie.
- De patiënt verliest alle begrip en belangstelling voor de behandeling. Ze wil alleen haar liefde beantwoord zien.
- Ook een negatieve overdracht: het uittesten van de integriteit van de analyticus.
- De kuur moet in abstinentie worden uitgevoerd.
- Laat de noden en verlangens die bij de patiënte bestaan, als krachten die tot arbeid en verandering aanzetten, voorbestaan! Herinneren ipv herhalen.

Grensoverschrijdingen van de pioniers

Wat is overdrachtsliefde?

- Het geheel van seksuele en romantische gevoelens die de patiënt ervaart ten aanzien van de therapeut. Types: **erotische overdrachtspsychose, overdrachtsliefde, liefdevolle overdracht, hartelijke overdracht** (Bolognini, 1994)
- Erotische tegenoverdracht: de therapeut voelt zich seksueel aangetrokken tot de patiënt (varianten: **enactments, boundary crossings, boundary violations** (Gabbard & Lester, 1996); **moederlijke erotische tegenoverdracht** (Welles & Wrye, 1991))

De eigen ervaring

- Veel analyses verlopen zonder heftige passionele ontwikkelingen.
- Heftige erotische overdrachten komen meer voor in het begin van de loopbaan.
- Soms wordt overdrachtsliefde uitgeageerd in een laterale relatie.
- Het concept amae.

De eigen ervaring

- Overdrachtsliefde verschilt naargelang de structuur van de patiënt: neurotisch, borderline, psychotisch.
- Het risico van reddingsfantasieën te koesteren tav borderline patiënten.

De eigen ervaring

- Overdrachtsliefde verschilt volgens het geslacht van de patiënt en is functie van gender en seksuele oriëntatie.
- Het duiden van erotische overdracht als een uiting van de primaire moeder-baby relatie en van onvervulde fusionele behoeften.
- Overdrachtsliefde is authentiek en verdraagt geen transpositie-duiding.
- Er bestaat ook een anti-erotische overdracht
- Exploratie van liefdesoverdracht helpt om de ‘love-maps’ in kaart te brengen.
- Een voorgeschiedenis van seksueel misbruik, incest of erotisering door een ouder bevordert het ontstaan van passionele overdrachten.

Een intersubjectieve psychoanalyse

- De therapeut draagt bij tot het ontstaan van overdrachtsliefde: te afstandelijk, te seductief, onervaren, behoeftig?
- Erotische tegenoverdracht gaat soms aan de ontwikkeling van overdrachtsliefde vooraf.
- Neem een meta-positie in ten aanzien van de relatie die zich tussen patiënt en therapeut installeert en onderzoek deze relationele dynamiek.

BESLUIT

- Laat passionele gevoelens toe, verdraag ze, onderzoek en exploreer.
- Gevaar: passie is gekenmerkt door het willen doorbreken van grenzen.
- Vlucht niet zoals Breuer voor Anna O.
- Onderzoek verder zoals Freud.
- In hoeverre heb je deze ontwikkeling mee tot stand gebracht (iatrogeen)?
- Wees niet te nabij en ook niet te afstandelijk.
- Onderzoek de fantasieën, rêverieën die ontstaan in de ontmoeting van de patiënt.
- Het is onze opdracht van intense gevoelens te verdragen en erover te reflecteren.
- Indien we deze rol niet kunnen vervullen, is supervisie of intercollegiaal consult aangewezen.
- Verlies, scheiding, levensfase-overgangen, krenking, professionele isolatie maakt hulpverleners kwetsbaar.